

---

### Інформація про авторів

**Мельник Вікторія Іванівна** – кандидат економічних наук, доцент кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61166, Україна; e-mail: melnik511@ukr.net).

**Зілінська Аліна Сергіївна** – аспірант кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61166, Україна; e-mail: alina\_0707@ukr.net).

### Информация об авторах

**Мельник Виктория Ивановна** – кандидат экономических наук, доцент кафедры государственного управления, публичного администрирования и региональной экономики Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61166, Украина; e-mail: melnik511@ukr.net).

**Зилинская Алина Сергеевна** – аспирант кафедры государственного управления, публичного администрирования и региональной экономики Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61166, Украина; e-mail: alina\_0707@ukr.net).

### Information about the authors

**V. Melnik** – Ph.D. (Economics), Associate Professor of Department of State Governance, Public Administration and Regional Economy of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine; e-mail: melnik511@ukr.net).

**A. Zilinska** – Postgraduate Student of Department of State Governance, Public Administration and Regional Economy of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine; e-mail: alina\_0707@ukr.net).

*Стаття надійшла до ред.  
20.12.2017 р.*

JEL Classification: H61; H68

УДК 336.143:336.144.2

## РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

---

**Корнієнко Н. М.**

---

**Анотація.** Проаналізовано систему стратегічного планування та її роль як дієвого інструменту бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку. Обґрунтовано, що потребується посилення ролі бюджетного регулювання економічного розвитку через підвищення якості прогнозів та удосконалення механізмів бюджетного планування. Проведено аналіз динаміки доходної та видаткової частини зведеного та державного бюджетів, визначено необхідність підвищення рівня послідовності бюджетної політики у сфері формування та виконання бюджету. Запропоновано напрями розвитку стратегічного бюджетного планування на основі дослідження сучасного стану розвитку системи середньострокового бюджетного планування в Україні.

**Ключові слова:** бюджет, бюджетно-податкова політика, бюджетне регулювання, доходи бюджету, видатки бюджету, середньострокове бюджетне планування, стратегічне планування.

---

## РАЗВИТИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПЛАНИРОВАНИЯ В СИСТЕМЕ БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

---

Корниенко Н. Н.

**Аннотация.** Проанализированы система стратегического планирования и ее роль как действенного инструмента бюджетного регулирования социально-экономического развития. Обосновано, что требуется усиление роли бюджетного регулирования экономического развития в результате повышения качества прогнозов и совершенствования механизмов бюджетного планирования. Проведен анализ динамики доходной и расходной части сводного и государственного бюджетов, определена необходимость повышения уровня последовательности бюджетной политики в сфере формирования и исполнения бюджета. Предложены направления развития стратегического бюджетного планирования на основе исследования современного состояния развития системы среднесрочного бюджетного планирования в Украине.

**Ключевые слова:** бюджет, бюджетно-налоговая политика, бюджетное регулирование, доходы бюджета, расходы бюджета, среднесрочное бюджетное планирование, стратегическое планирование.

## THE STRATEGIC PLANNING DEVELOPMENT IN THE SYSTEM OF BUDGET REGULATION OF ECONOMIC DEVELOPMENT

---

N. Korniyenko

**Abstract.** The system of strategic planning and its role as an effective tool of budget regulation of social and economic development are analyzed. It is substantiated that the role of budget regulation of economic development needs to be increased through enhancing the quality of forecasts and improving the budget planning mechanisms. There analyzed the dynamics of the revenue and expenditure parts of the consolidated and state budgets. The necessity to increase the level of the budget policy consistency in terms of budget planning and performance is determined. There proposed directions for developing strategic budget planning on the basis of studying the current state of development of the medium-term budget planning system in Ukraine.

**Keywords:** budget, fiscal policy, budget regulation, budget revenues, budget expenditures, medium-term budget planning, strategic planning.

**Постановка проблеми.** Удосконалення системи планування державного бюджету, що спрямоване на розвиток стратегічного планування, обґрунтовано необхідністю вирішення соціально-економічних завдань, що стоять перед суспільством на цьому етапі розвитку держави. Одним із основних інструментів державного регулювання соціально-економічного розвитку є стратегічне бюджетне планування, що полягає у розробці основних напрямів формування та використання бюджетних коштів на середньо- та довгостроковий період відповідно до поставлених на державному рівні завдань розвитку. Важливість запровадження перспективного планування обґрунтовано необхідністю реалізації цілеспрямованої фінансово-бюджетної політики. При повноцінному функціонуванні стратегічного бюджетного планування створюються умови для вирішення найважливіших питань державного впливу на економічний розвиток держави.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблематику бюджетного регулювання і удосконалення системи стратегічного планування досліджували такі вітчизняні та іноземні науковці, як Ш. Блакарт, Дж. Бьюкенен, О. Василик, А. Вагнер, Дж. Кейнс, Я. Дьяченко, І. Запатріна, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Луніна, Р. Масгрейв, В. Опарін, В. Федосов, І. Чугунов, С. Юрій.

У той же час завдання щодо розробки та реалізації системи стратегічного бюджетного планування є важливим в умовах необхідності підвищення якості процесу бюджетного планування, посилення бюджетного регулювання на соціально-економічний розвиток країни, що потребує подальшого наукового дослідження. З метою активізації впливу бюджетного регулювання на соціально-економічний розвиток держави важливим є застосування заходів, спрямованих на підвищення рівня передбачуваності та прозорості бюджету, ефективності використання бюджетних коштів, удосконалення міжбюджетних відносин, підвищення рівня виконання запланованих показників бюджетів усіх рівнів, здійснення якісного оцінювання бюджетних показників і бюджетно-податкової політики. Бюджетне регулювання має розглядатись як складова системи інститутів суспільства, а розвиток стратегічного планування позитивно сприятиме здійсненню відповідних інституційних змін сучасного економічного середовища.

**Метою статті** є дослідження сутності стратегічного планування як дієвого інструменту бюджетного регулювання економічного розвитку й обґрунтування напрямів його впровадження в Україні.

**Результати дослідження.** Бюджетна політика, яка реалізується через систему бюджетних механізмів, повинна забезпечувати бюджетну рівновагу й ефективний вплив на соціально-економічні процеси у довгостроковому періоді. Механізм формування обсягу та структури доходів і видатків державного бюджету, обсягів кредитування є важливою складовою бюджетного регулювання для забезпечення всебічного розвитку суспільства. Особливо важливо вирішити це завдання для економік країн, що знаходяться на транзитивному етапі розвитку, які відзначаються неоднорідністю та динамізмом суспільного середовища, тому необхідним є підвищення ролі бюджетної політики у системі державного регулювання та розробка концептуальних заasad побудови її ефективної моделі. З метою розробки та реалізації збалансованого бюджетного регулювання протягом певного часового інтервалу бюджетна політика має визначатись, виходячи із таких похідних: із циклічності економічного розвитку, стану державних фінансів і запасу стійкості бюджетної системи, суттєве зменшення якого може призвести до ускладнень у проведенні ефективного бюджетного регулювання для позитивного впливу на економічне зростання.

Встановлення зв'язку між реально допустимим обсягом бюджетних видатків і стратегією вирішення пріоритетних галузевих, регіональних і державних завдань забезпечується стратегічним бюджетним пануванням, що є елементом системи державного регулювання бюджетом, що дозволяє визначити обсяг, джерела та напрями використання бюджетних коштів відповідно до пріоритетних напрямів бюджетної політики на довгостроковий період.

На сучасному етапі розвитку держави важливим є підвищення рівня дієвості регулюючої функції бюджету. Через бюджет перерозподіляється близько 30 % обсягу ВВП, що стимулює дієвий інструмент ефективного державного управління напрямів і темпів суспільного зростання держави. Регулююча функція бюджетної політики полягає у механізмі впливу у сфері управління доходною та видатковою складовою бюджету, міжбюджетних відносин, обсягів кредитування та наявності дефіциту або профіциту бюджету на соціально-економічне зростання на певному етапі розвитку суспільства. Для підвищення ролі бюджету у регулюванні тенденцій соціально-економічного розвитку важливим є питання впровадження системи стратегічного планування та удосконалення методів бюджетного планування з метою ефективного управління бюджетною політикою, виходячи із темпів соціально-економічного розвитку країни.

Важливе місце у процесі стратегічного планування бюджету належить формуванню доходної частини бюджету. Підходи до планування доходів створюють відповідні умови для підвищення якісного рівня податкового адміністрування з метою покращення умов ведення бізнесу, залучення іноземних інвестицій в економіку, галузевого розвитку на довгостроковій основі. У ході прогнозування податкових надходжень, що мають вагомий питома вагу у доходах бюджету, необхідним є створення довгострокової передбачуваної та стабільної податкової політики, спрямованої на виважені заходи щодо сприяння розвитку приватного сектора та соціального захисту незахищених верств населення. Від обґрунтованості та якості перспективного прогнозу наповнення доходної частини бюджету залежить оптимальність розподілу видатків бюджету за напрямами довгострокової державної політики соціально-економічного розвитку. Стратегічне бюджетне планування дозволяє реалізовувати послідовну бюджетно-податкову політику, що створить умови для прийняття обґрунтованих рішень на основі поглибленого аналізу попередніх показників податкових і неподаткових надходжень, адаптування до соціально-економічної ситуації у країні, моніторингу й оцінки досягнення встановлених індикаторів та внесення змін у разі необхідності.

Встановлення напрямів використання бюджетних коштів та їх видів на середньо- та довгостроковий періоди обумовлено переліком факторів, таких як природні умови, етап розвитку соціальної сфери й економіки країни, основні функції держави, методи надання та використання бюджетних коштів. Під час фінансової кризи видаткові можливості державного бюджету обмежені, а отже, потреби суспільства не відповідають обсягам наданих державою коштів. Видатки бюджету у повному та всебічному розумінні характеризуються тим, що вони займають центральне місце у процесах суспільного відтворення та відіграють важливу роль соціального значення.

На нашу думку, наукове обґрунтування стратегічного бюджетного планування здійснюється на основі реальності й економічної обґрунтованості прогнозних розрахунків, використання прогресивної методології, норм і нормативів і вибору ефективних методів забезпечення бюджетними коштами реалізації довгострокових цілей і завдань.

Показники виконання зведеного та державного бюджетів за період 2007–2016 рр. наведено у табл. 1. Протягом досліджуваного періоду видатки зведеного та державного бюджетів перевищують доходи. Так, за період 2007–2016 рр. питома вага доходів зведеного бюджету у ВВП в середньому становила 30,8 %, питома вага видатків у ВВП – 33,7 %. Найбільше перевищення видатків над доходами у зведеному бюджеті відбулось у 2010 р. – 5,9 % та у 2013 та 2014 рр. – 4,3 %. Відповідно, у державному бюджеті частка доходної частини у ВВП в середньому становила 24 %, в той час як видаткова частина – 27,7 %. Аналогічно найбільший показник такого перевищення можна спостерігати у 2010, 2013 та 2014 рр.: 5,8 %, 4,4 % та 4,7 %. Слід зазначити, що спостеріга-

## Показники виконання зведеного та державного бюджетів за 2007–2016 рр.

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
<b>ВВП, млн грн</b>	720 731	948 056	913 345	1 082 569	1 302 079	1 411 238	1 454 931	1 566 728	1 979 458	2 383 182
Темпи зростання, %	132,5	131,5	96,3	118,5	120,3	108,4	103,1	107,7	126,3	120,4
<i>Зведений бюджет</i>										
Доходи, млн грн	219 936,5	297 893,0	272 967,0	314 506,3	398 553,6	445 525,3	442 788,7	456 067,3	652 031,0	782 859,5
Темпи зростання, %	128,0	135,4	91,6	115,2	126,7	111,8	99,4	103,0	143,0	120,1
Частка доходів у ВВП, %	30,5	31,4	29,9	29,1	30,6	31,6	30,4	29,1	32,9	32,8
Видатки, млн грн	226 054,4	309 203,7	307 399,4	377 842,8	416 853,6	492 454,7	505 843,8	523 125,7	679 871,4	835 832,1
Темпи зростання, %	129,0	136,8	99,4	122,9	110,3	118,1	102,7	103,4	130,0	122,9
Частка видатків у ВВП, %	31,4	32,6	33,7	34,9	32,0	34,9	34,8	33,4	34,3	35,1
Кредитування, млн грн	1 583,9	2 813,8	2 825,8	1 348,4	4 757,9	3 856,3	535,2	4 972,1	3 057,8	1 841,3
Дефіцит / профіцит, млн грн	-7 701,8	-14 124,5	-37 258,2	-64 684,9	-23 057,9	-50 785,7	-63 590,3	-72 030,5	-30 898,2	-54 813,9
Темпи зростання, %	208,1	183,4	263,8	173,6	35,6	220,3	125,2	113,3	42,9	177,4
Частка обсягу у ВВП, %	1,1	1,5	4,1	6,0	1,8	3,6	4,4	4,6	1,6	2,3
<i>Державний бюджет</i>										
Доходи, млн грн	165 939,2	231 722,9	209 700,3	240 615,3	314 617,0	346 054,0	339 226,9	357 084,2	534 694,8	616 283,2
Темпи зростання, %	124,3	139,6	90,5	114,7	130,8	110,0	98,0	105,3	149,7	115,3
Частка доходів у ВВП, %	23,0	24,4	23,0	22,2	24,2	24,5	23,3	22,8	27,0	25,9
Видатки, млн грн	174 254,3	241 490,1	242 437,2	303 588,7	333 459,5	395 681,5	403 456,1	430 217,8	576 911,4	684 883,7
Темпи зростання, %	127,1	138,6	100,4	125,2	109,8	118,7	102,0	106,6	134,1	144,9
Частка видатків у ВВП, %	24,2	25,5	26,5	28,0	25,6	28,0	27,7	27,5	29,1	35,1
Кредитування, млн грн	1 527,1	2 734,8	2 780,3	1 292,0	4 715,0	3 817,7	477,5	4 919,3	2 950,9	1 661,6
Дефіцит / профіцит, млн грн	-9 842,2	-12 502,0	-35 517,2	-64 265,4	-23 557,5	-53 445,2	-64 706,7	-78 052,9	-45 167,5	-70 262,1
Темпи зростання, %	260,6	127,0	284,1	180,9	36,7	226,9	121,1	120,6	57,9	155,6
Частка у ВВП, %	1,4	1,3	3,9	5,9	1,8	3,8	4,4	5,0	2,3	2,9

Джерело: складено на підставі даних Державної казначейської служби України та Міністерства фінансів України [1; 2]

ється тенденція поступового збільшення частки доходів зведеного бюджету у ВВП: з 29,9 % у 2009 р. до 32,8 % у 2016 р. та частки видатків у ВВП: з 31,4 % у 2009 р. до 35,1 % у 2016 р. У державному бюджеті питома вага доходної частини у ВВП збільшилась з 23 % у 2007 р. до 25,9 % у 2016 р. При цьому частка видаткової частини у ВВП значно збільшилась з 24,2 % у 2007 р. до 35,1 % у 2016 р. Зазначене свідчить про підвищення рівня акумулювання коштів на державному рівні, що перерозподіляються через бюджет.

Темпи зростання видаткової частини як зведеного, так і державного бюджетів за 2007–2016 рр. перевищують темпи зростання доходної частини зазначених бюджетів. Так, у 2010 р. видатки зведеного бюджету становили 122,9 % попереднього року, при рівні виконання доходної частини – 115,2 %; у 2012 році видатки становили 118,1 % попереднього року, при показнику зростання доходної частини – 111,8 %; у 2013 р. зростання видатків – 102,7 % при невиконанні доходної частини, що становило 99,4 %; у 2016 р. темпи зростання видаткової частини – 122,9 %, а зростання доходної частини – 120 % попереднього року. Лише у 2011 та 2015 рр. темпи зростання доходної частини перевищили темпи зростання видаткової частини та становили: у 2011 р. – 126,7 % та 110,3 % та у 2015 році – 143 % і 130 % відповідно. У державному бюджеті темпи зростання видатків випереджають темпи зростання доходної частини, а саме найвищі показники становили: у 2010 р. – 125,2 % та 114,9 % відповідно, у 2012 р. – 118,7 % та 110 %, у 2013 р. – 102 % та 98 % та у 2016 р. – 144,9 % та 115,3 %. Як і у зведеному бюджеті, у 2011 та 2015 рр. темпи зростання доходної частини державного бюджету перевищили темпи зростання видаткової частини та становили: у 2011 р. – 130,8 % та 109,8 % та у 2015 р. – 149,7 % і 134,1 % відповідно.

Наявні тенденції випередження темпів зростання видаткової частини бюджетів над доходами призвели у відповідних періодах до значного зростання дефіциту бюджету. Так, найвище значення дефіциту бюджетів відбулось у 2014 р.: у зведеному бюджеті – 72030,5 млн грн та у державному – 78052,9 млн грн. У 2010 та 2016 р. показники дефіциту досягли найбільших темпів зростання, а саме: у 2010 р. дефіцит зведеного бюджету становив 173,6 % рівня 2009 р., або 64684,9 млн грн, та у державному бюджеті – 180,9 %, або 64265,4 млн грн відповідно; у 2016 р. у зведеному бюджеті – 177,4 % 2015 р., або 54813,9 млн грн, у державному – 155,6 % попереднього періоду, або 70260,1 тис. грн.

Проведений аналіз свідчить про важливість підвищення рівня послідовності у сфері формування та виконання бюджетів усіх рівнів. На нашу думку, бюджетне регулювання у наступних бюджетних періодах має бути спрямоване на підвищення рівня та якості середньострокового бюджетного планування і впровадження стратегічного планування. Збільшення видаткової частини бюджету без визначення відповідних додаткових джерел доходів бюджету призводить до необхідності призупинення дії вимог нормативно-правових актів законодавства при затвердженні бюджету на наступний період із метою досягнення бюджетної збалансованості. Основною задачею стратегічного бюджетного планування є забезпечення взаємної координації та взаємозгодженості відповідних прогнозів з цілісною системою документів середньо- та довгострокового планування, а також пріоритетними напрямками бюджетного процесу.

Суттєвим питанням розвитку бюджетної політики є подальше вдосконалення бюджетного прогнозування та планування шляхом узгодження процесу визначення основних цілей соціально-економічного розвитку, виходячи з наявності та розподілу ресурсів і з урахуванням стратегічних завдань державної політики [3, с. 131]. Розробка та реалізація єдиної стратегії бюджетної та податкової політики є необхідною умовою підвищення якості процесу бюджетного планування. Водночас важливим є удосконалення механізму посилення впливу бюджетного регулювання на соціально-економічний розвиток на основі переходу від управління видатками до управління запланованими результатами як складової бюджетного планування [4, с. 84; 5, с. 73].

Європейською комісією визначено критерії, відповідно до яких здійснюється оцінювання якості національних систем середньострокового бюджетного прогнозування та планування, що наведено у табл. 2. Період середньострокового прогнозування в Україні відповідає вимогам Директиви Ради Європи від 08.11.2011 № 2011/85/EU «Про вимоги до бюджетних систем держав – членів ЄС», відповідно до яких держави – члени ЄС зобов'язані застосовувати плановий період середньострокового бюджетного планування щонайменше на три роки, що є плановим і наступним за плановим два бюджетні періоди [6].

Таблиця 2

**Критерії оцінювання якості національних систем середньострокового бюджетного прогнозування та планування Єврокомісією**

Критерії оцінки	Зміст критерію	Дотримання критеріїв в Україні
1	2	3
Наявність системи середньострокового бюджетного прогнозування або планування всередині країни	Рівень охоплення середньостроковим бюджетним прогнозуванням / плануванням державного сектора чи значної його частини	Середньострокове бюджетне прогнозування охоплює значну частину державного сектора (не охоплює фінанси державних підприємств, бюджети соціальних фондів)

1	2	3
Взаємозв'язок середньострокових бюджетних прогнозів і бюджетного процесу кожного поточного року	Співвідношення прогнозних показників і показників, які затверджуються бюджетом на поточний рік: – сталі показники; – можливість коригування при складанні бюджету на поточний рік; – прогнозні показники взагалі не пов'язані з бюджетом на поточний рік	Показники проекту держбюджету ґрунтуються на індикативних прогнозних показниках прогнозу держбюджету з урахуванням прогнозу економічного і соціального розвитку та основних напрямів бюджетної політики на відповідний бюджетний період та можуть змінюватись на плановий рік
Участь парламентів у складанні середньострокового бюджетного плану	Участь парламентів держав у підготовці середньострокового бюджетного прогнозу / плану: затверджується рішенням парламенту; презентується без голосування	Подається до Верховної Ради України разом з проектом закону про держбюджет, уточняється на підставі прийнятого закону та схвалюється Кабінетом Міністрів України
Наявність системи моніторингу та досягнення встановлених у середньостроковому плані цілей	Моніторинг показників середньострокового бюджетного прогнозу / плану	Проведення оцінки прогнозів держбюджету й аналізу відхилень прогнозних показників від фактичних передбачено Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки
Наявність координації між органами влади всіх рівнів для адекватного складання планів	Існування механізмів координації між державними органами всіх рівнів у розрізі середньострокового бюджетного прогнозування / планування: – відбувається системна координація між органами державної влади; – координація відбувається тільки на рівні певних галузей; – координація взагалі не відбувається	Мінфін за участі Мінекономрозвитку, НБУ та головних розпорядників коштів складає Прогноз держбюджету на середньостроковий період. Головні розпорядники коштів державного бюджету застосовують єдині підходи щодо складання, виконання держбюджету та звітування про його виконання. Єдині підходи до усіх головних розпорядників коштів державного бюджету встановлені Бюджетним кодексом України та нормативними актами Мінфіну

Джерело: сформовано автором на основі [6–8]

Вважаємо, що запровадження середньострокового бюджетного планування потребує забезпечення розробки довгострокової бюджетної політики виходячи з інституційного розвитку країни, невідповідність отриманих результатів встановленим цілям є наслідком недостатнього врахування інституційного середовища суспільства. Досвід застосування середньострокового бюджетного планування в економічно розвинених країнах свідчить, що для його ефективного функціонування важливою є наявність системи пріоритетних цілей розвитку країни на довго- та середньостроковий період, розподіл бюджетних коштів здійснюється за визначеними цілями розвитку; адаптованого до особливостей країни механізму довго- та середньострокового стратегічного планування і прогнозування; розробка єдиної системи нормативних актів щодо управління стратегічним планування і прогнозуванням із розподілом функцій, завдань та відповідальності між органами влади з метою розроблення стратегічних і середньострокових проектів бюджету.

Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною і ЄС співробітництво у галузі управління державними фінансами передбачає поглиблення співпраці між українською стороною та партнерами ЄС з питань розвитку системи середньострокового бюджетного планування; удосконалення програмно-цільових підходів у бюджетному процесі й аналіз ефективності та результативності виконання бюджетних програм; обмін досвідом та інформацією з питань планування бюджету. З метою виконання узятих зобов'язань до Бюджетного кодексу України внесені зміни: забезпечення доступу до інформації про бюджетні показники у формі відкритих даних, підвищення відкритості та публічності інформації про державний бюджет; впровадження елементів стратегічного планування до бюджетних документів в частині підпорядкування результативних показників бюджетних програм стратегічним цілям головних розпорядників коштів; встановлення бюджетних правил про внесення змін до державного бюджету, спрямованих на забезпечення сталості однорічного бюджету, послідовності бюджетної політики.

Поглиблення середньострокового бюджетного планування є вагомим напрямом розвитку бюджетної політики, що спрямовано на довгострокове планування пріоритетних заходів на державному рівні та оптимальний розподіл обмежених ресурсів. Підвищення рівня бюджетної дисципліни має реалізовуватись через аналіз наслідків реалізації поточної державної політики у наступних періодах і дотримання граничних обсягів видатків, а також посилення передбачуваності бюджетних коштів та на цій основі здійснення планування наступних заходів.



Відповідно до Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р, з метою підвищення якості прийняття рішень щодо пріоритетних завдань державної політики із визначенням обсягів бюджетного фінансування будуть запроваджені процедура політичної дискусії в рамках Кабінету Міністрів України, а також правила обговорення питань середньострокового бюджетного планування на різних етапах бюджетного циклу. Бюджетну декларацію визначено основним стратегічним нормативним актом, що включатиме визначені напрями бюджетної політики на плановий період, прогноз бюджету на трирічний плановий період, оцінку фінансових ризиків. Прогноз бюджету включатиме граничні обсяги бюджетних видатків за головними розпорядниками коштів, а також буде заплановано державні капітальні інвестиції, що забезпечить підвищення взаємозв'язку видатків бюджету встановленим цілям соціально-економічного розвитку країни.

**Висновки.** За результатами проведеного дослідження встановлено, що основними заходами, що необхідно здійснити на шляху успішного переходу до ефективної системи перспективного бюджетного планування, орієнтованого на результат, є підвищення рівня незмінності показників державного бюджету в рамках бюджетного періоду та необхідність удосконалення системи державного середньострокового планування як складової стратегічного бюджетного планування. Взаємоузгоджені за змістом і строками розробки стратегічні документи такої системи мають визначати стратегічні цілі та пріоритети державної політики як основи для діяльності учасників бюджетного процесу, планування та витрачання бюджетних коштів. Повноцінне запровадження й ефективне функціонування механізму середньострокового бюджетного планування потребує поступового впровадження стратегічного бюджетного планування з метою розширення часового діапазону прогнозування. Така система забезпечить визначення взаємоузгоджених за змістом і строками розробки стратегічних документів, які визначають стратегічні цілі та пріоритети державної політики.

Доцільним є розширення часових меж бюджетного прогнозу до п'яти років, що створить умови для якісного аналізу основних тенденцій формування бюджетних ресурсів і напрямів їх використання, виявлення факторів, які потрібно врахувати при розрахунку показників бюджету у довгостроковому періоді. Відповідно до стратегічних документів розвитку країни запровадження в повному обсязі механізму середньострокового бюджетного планування передбачає визначення показників граничних обсягів видатків на середньостроковий період, так званих стелей видатків на довгостроковий період у розрізі бюджетних програм по головному розпоряднику коштів.

Вважаємо, що доцільним є розробка та затвердження на державному рівні на довгостроковий період переліку державних цілей реалізації соціально-економічного розвитку за напрямами галузевої державної політики із відповідальними галузевими міністерствами та результатами, яких планується досягти за рахунок бюджетних коштів. Розроблення перспективних бюджетних планів сприятиме підвищенню прозорості бюджетного процесу, його обґрунтованості й ефективності з точки зору реалізації, як середньострокових, так і довгострокових цілей соціально-економічного розвитку держави.

---

**Література:** 1. Виконання Державного бюджету України // Державна казначейська служба України. URL: <http://www.treasury.gov.ua>. 2. Показники виконання бюджету України 2016/2017 рік // Міністерство фінансів України: офіц. сайт. URL: <https://www.minfin.gov.ua>. 3. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 496 с. 4. Чугунов І. Я. Довгострокова бюджетна стратегія у системі економічної циклічності. *Вісник КНТЕУ*. 2014. № 5. С. 64–77. 5. Корнієнко Н. М. Оцінка і моніторинг ефективності бюджетних програм. *Економічний часопис-XXI*. 2013. № 5–6 (2). С. 31–33. 6. Council Directive 2011/85/EU of 8 November 2011 on requirements for budgetary frameworks of the Member States. *Official Journal of the European Union*. 2011. Nov. 23. L. 306. P. 41–47. 7. Бюджетний кодекс України: Закон України від 01.11.2017 № 2456-17 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. 8. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80>.

**References:** 1. Vykonannya Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy // Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy. URL: <http://www.treasury.gov.ua>. 2. Pokaznyky vykonannya biudzhetu Ukrainy 2016/2017 rik // Ministerstvo finansiv Ukrainy: ofits. sait. URL: <https://www.minfin.gov.ua>. 3. Demianyshyn V. H. *Teoretychna kontseptualizatsiia i praktychna realizatsiia biudzhethnoi doktryny Ukrainy: monohrafiia* [Theoretical Conceptualization and Practical Implementation of the Budget Doctrine of Ukraine: monograph]. Ternopil: TNEU, 2008. 496 p. 4. Chuhunov I. Ya. *Dovhostrokovna biudzhethna stratehiia u systemi ekonomichnoi tsyklichnosti* [Long-term Fiscal Strategy in the System of Economic Cycles]. *Visnyk KNTEU*. 2014. No. 5. P. 64–77. 5. Korniienko N. M. *Otsinka i monitorynh efektyvnosti biudzhethnykh prohram* [Evaluation and Monitoring of the Effectiveness of Budget Programs]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI*. 2013. No. 5–6 (2). P. 31–33. 6. Council Directive 2011/85/EU of 8 November 2011 on requirements for budgetary frameworks of the Member States. *Official Journal of the European Union*. 2011. Nov. 23. L. 306. P. 41–47. 7. Biudzhethnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 01.11.2017 No. 2456-17 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. 8. Stratehiia reformuvannia systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na 2017–2020

### Інформація про автора

**Корнієнко Наталія Миколаївна** – кандидат економічних наук, головний спеціаліст відділу співробітництва з МВФ Департаменту співробітництва з міжнародними організаціями Міністерства фінансів України (вул. Грушевського 12/2, м. Київ, 01008, Україна; [nata.kornienko@gmail.com](mailto:nata.kornienko@gmail.com)).

### Информация об авторе

**Корниенко Наталья Николаевна** – кандидат экономических наук, главный специалист отдела сотрудничества с МВФ Департамента сотрудничества с международными организациями Министерства финансов Украины (ул. Грушевского 12/2, г. Киев, 01008, Украина; [nata.kornienko@gmail.com](mailto:nata.kornienko@gmail.com)).

### Information about the author

**N. Korniyenko** — Ph.D. (Economics), Chief Specialist of Division of Cooperation with the IMF of Department of Cooperation with International Organizations of the Ministry of Finance of Ukraine (12/2 Hrushevskoho Str., Kyiv, 01008, Ukraine; e-mail: [nata.kornienko@gmail.com](mailto:nata.kornienko@gmail.com)).

*Стаття надійшла до ред.  
06.12.2017 р.*

JEL Classification: E62, F02, O31

УДК 336.027

## ПОДАТКОВІ СТИМУЛИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

**Гомон М. В.**

**Анотація.** У статті було порушено проблему державної підтримки інноваційної діяльності в Україні та необхідності перейняття досвіду країн із високим рівнем інноваційного розвитку у стимулюванні діяльності інноваційних підприємств. Метою статті є аналіз та узагальнення зарубіжного досвіду застосування податкових стимулів в інноваційній діяльності, а також огляд можливостей застосування цього досвіду для науково-технічного розвитку в Україні. Було проаналізовано податкові інструменти стимулювання НДДКР у зарубіжних країнах і виділено найбільш поширені й ефективні податкові стимули. У результаті аналізу було виявлено, що серед податкових стимулів для розвитку інноваційної діяльності в Україні повинно стати запровадження інвестиційного податкового кредиту.

**Ключові слова:** податкові пільги, інноваційна діяльність, НДДКР, податковий кредит, податкова знижка.

## НАЛОГОВЫЕ СТИМУЛЫ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ: МИРОВОЙ ОПЫТ

**Гомон М. В.**

**Аннотация.** В статье была поднята проблема государственной поддержки инновационной деятельности в Украине и необходимости заимствования опыта стран с высоким уровнем инновационного развития в стимулировании деятельности инновационных предприятий. Целью статьи являются анализ и обобщение зарубежного опыта применения налоговых стимулов в инновационной деятельности, а также обзор возможностей применения этого опыта для научно-технического развития в Украине. Были проанализированы налоговые инструменты стимулиро-